תלמוד בבלי · אחרונים · גליון הש״ס · סדר נזיקין

גליון הש"ס על עבודה זרה

רבי עקיבא איגר

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

גליון הש"ס על עבודה זרה

רבי עקיבא איגר

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/גליון-השס-על-עבודה-זרה/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ב. 5
דף ג. 5
דף ג: 5
דף ה. 5
דף ה: 5
דף ו. 5
דף ו: 5
דף ח. 5
דף י. 6
דף יב. 6
דף יב: 6
דף יג. 6
דף יג: 6
דף טו. 7
דף יח: 7
דף יט. 7
דף כ. 7
דף כא. 7
דף כב. 7
דף כג. 7
דף כד: 7
דף כו. 7
דף כו: 8
דף כז: 8
דף כח. 8
דף כט: 8
דף לא. 8
דף לב: 8
דף לג: 8
דף לד: 8
דף לה: 9
דף לו. 9
דף לו: 9
דף לז: 9
דף מ. 9
דף מ: 9
דף מא. 9
דף מא: 9
דף מב. 9
דף מב: 9
דף מג: 10
דף מד. 10
דף מד: 10
דף מז: 10
דף מח. 10
דף מח: 11
דף מט: 11
דף נב: 11
דף נג. 11
דף נה. 11
דף נו: 11
דף נט. 11
דף נט: 11
דף ס. 12
דף ס: 12
דף סב. 12
דף סג: 12
דף סד. 12
דף סד: 12
דף סו. 13
דף סו: 13
דף סז: 13

דף סח. 14
דף סט. 14
דף סט: 14
דף עא: 14
דף עג. 14
דף עג: 14

דף ב.

תוס' ד"ה לפני. בספר שם הגדולים להרב ר' יוסף אזולאי באות ח כתב בשם רבינו בצלאל בשיטה מקובצת חולין כי התוס' על מס' ע"ז שבידנו הם תוס' רבינו פרץ:
ד"ה אסור וכו' שר"ל אף ממקח וממכר. עיין לקמן דף יב ע"ב תוספות ד"ה עיר:

דף ג.

תוס' ד"ה יבא וכו' וכן הגיורת. וכן בפסחים דף סט ע"ב במתני' ובזמן שבא בשבת:
ד"ה היום וכו' תימה אנשי יריחו. עי' פסחים נו ע"א:

דף ג:

גמ' ג' הראשונות הקב"ה יושב ועוסק בתורה. עיין ילקוט פרשה כי תשא דף קח ע"ב בפסוק וישב העם:

דף ה.

תוס' ד"ה וצריכא. וקבלת תשובתם. עי' תשובת שער אפרים סי' נ':

דף ה:

תוס' ד"ה מנין וכו' אמרינן לו קום והבא קרבן שלם. יש לעיין למה אומרים לו הבא שלם וכי מחוייב הוא בכך להביא קרבן שלם אף בנדר ואמר הרי עלי מכל מקום אין בן נח מצווה על לאו דלא יחל ועל מוצא שפתיך אלא דברוצה להקריב מחוסר אבר אומרים לו שלא יקרב אבל להביא אחרת מנין לנו:

דף ו.

גמ' דאית ליה בהמה לדידיה. עיין לקמן דף יד ע"ב תוס' ד"ה מקום:

דף ו:

גמ' מנין שלא יושיט. עי' תוס' פסחים כב ע"ב ד"ה ואבר:

דף ח.

גמ' אע"פ שאמרו שואל אדם צרכיו בשומע תפלה. עי' תענית יד ע"ב ברש"י ד"ה בשומע תפלה וצ"ע:

שם קלנדא אסורה. פירש"י שמביאים לרומי להקריבן בני רומי. ק"ל הא הוי לפני דלפני דשרי כדלקמן דף יד ע"א [ועי' בהגר"א יו"ד סי' קלט ס"ק לב]:

דף י.

גמרא ומי מוקמי מלכא בר מלכא. עיין סמ"ג לאוין אות קטז:

דף יב.

גמ' אילימא דלא מתחזי. עיין ירושלמי פ"ט דכלאים על משנה ב:

דף יב:

תוס' ד"ה אלא וכו' ושמא בעבודת כוכבים אפילו ללקות. עיין לקמן דף מג ע"ב תוס' ד"ה אמרו לו ודף מח ע"ב תוס' ד"ה לא:

בא"ד לא כתיב בה אכילה באורייתא. לא זכיתי להבין דהתינח אם היה האיסור נכתב בתורה ולשון אכילה לא נזכר רק בדברי קבלה אבל האמת הא בדאורייתא לא כתיב האיסור כלל רק בקרא דדברי קבלה ויאכלו זבחי מתים ובההוא קרא הא כתיב אכילה א"כ לא נזכר שום איסור רק בלשון אכילה וצ"ע. גם קשה אמאי לא אמר בפשיטות כיון דאיתקש לזבחי מתים לגמרי איתקש ובמת אף שלא כדרכו אסור דבמת לא כתיב אכילה ואי דלא איתקש רק למה דנזכר בפסוק הא לצד זה גם דרך הנאתו לא הוי דאורייתא דהא בקרא לא נזכר ההיקש רק לענין אכילה ועיין תוס' ב"ק דף עא ע"ב:

דף יג.

תוס' ד"ה אבל וכו' ומאי פירכא. לא ידעתי מאי קושיא הא ר"ל הוא דאמר הכי דמהנה מותר אבל ר"י אמר מהנה לכ"ש והכי קי"ל א"כ מאי דוחקא לומר דפירכת הש"ס הוא לפי ההלכה:

דף יג:

גמ' הני מילי בזמן שבית המקדש קיים. עיין טורי אבן מגילה דף י' ע"א ד"ה מ"ט הדר ביה:

שם לדמי חזי. ק"ל הא פלוגתא דר"מ וחכמים בבכור מתני' ובכור הא אין לו פדיון ואין תמורתה קריבה וא"כ לא חזי לדמי וצע"ג:

תוס' ד"ה נועל וכו' אין לקנסו. עיין בכורות דף כח ע"א תוספות ד"ה עד:

דף טו.

תוס' ד"ה ושמעה וכו' דחמיר טפי. עיין תשובת הריב"ש סי' כד:

דף יח:

גמ' אלהא דמאיר ענני. עי' מ"ש הרמ"ע במאמר חיקור הדין סוף ח"א:

דף יט.

גמ' בתחלה על גפי. עיין סנהדרין סוף לח ע"א תוס' ד"ה בתחלה:

דף כ.

תוס' ד"ה דאמר וכו' שהרי כל שאר האומות מותרים. עי' טורי אבן מגילה דף יד ע"ב ד"ה דאגיירה:

דף כא.

גמ' א"ש הלכה כר' יוסי. עי' לעיל דף ז' ע"א תוס' ד"ה פשיטא:

דף כב.

גמ' איכסיף. גיטין עז ע"ב ב"מ צז ע"א:
שם לא היו דברים מעולם. עירובין מ ע"א ועיין תוספות יבמות לה ע"ב ד"ה דכ"ע. נדה כד ע"א תוס' ד"ה אר"פ. ב"ב קנד ע"ב תד"ה ברם. בכורות ד ע"ב תד"ה אלא:

דף כג.

תוס' ד"ה על וכו' משום דשמא נתרצית לו. עי' לקמן דף כה ע"ב תוס' ד"ה איכא:

דף כד:

גמ' ה"נ מסתברא. עי' טורי אבן ר"ה דף י ע"א ד"ה עגל:
שם גבול יש לה. עי' לקמן דף מו ע"ב תוס' ד"ה כשנרבעו:

דף כו.

גמרא העובדי כוכבים והרועים. עיין לעיל דף ד ע"ב תוספות ד"ה ש"מ ודף י ע"ב תוספות ד"ה חד:

דף כו:

תוס' ד"ה ולא וכו' דכתי' והי' לך למס. עיין לקמן דף סד ע"ב תוס' ד"ה איזהו וכבר רשום בהגהות הגאון מהרי"ף זצ"ל:

דף כז:

תוס' ד"ה חיויא וכו' וא"ת איהו נמי. עיין תשובת רשד"ם חיו"ד סימן רכט:

דף כח.

גמרא ורמא ליה יעקב מינאה. עיין מגילה דף כג ע"א תוספות ד"ה אמר וצע"ק:

דף כט:

גמרא א"ל ישמעאל. עיין בר"ש פ"י משנה א דפרה ועיין בתשובת הריב"ש סימן רפ"ד:

דף לא.

תוס' ד"ה ולא וכו' אלא בארבע. עיין נדה דף מח ע"א תוספות ד"ה אמר:

דף לב:

תוספות ד"ה הלכה. להני אמוראי. עי' תשובת הרשב"א סימן מ:
ד"ה ישראל. פי' בפ"ק בדף יב ע"ב ד"ה אבל בדף יג ע"א ד"ה מעות:

דף לג:

תוס' ד"ה והלכתא כו' ולכך הוצרך כו'. וכן לקמן דף עה ע"ב:
תוס' ד"ה כלי וכו' ויש עוד נתר שלישי. עיין תשובת הריב"ש סימן ל"ה:

דף לד:

גמ' קיסתא דמורייס. עי' לעיל דף יב ע"א תוד"ה ושדי:
רש"י ד"ה באומר וכו' ולהכי נקט גמר זביחה. עיין ב"ק דף עא ע"ב תוס' ד"ה כיון ששחט:
תוס' ד"ה אכסא וכו' ואינו נראה. עיין תשו' רשד"ם חיו"ד סי' ר"ל:
תוס' ד"ה אי וכו' תימא כי איכא רובא כו'. עיין מרדכי סוף חולין:

דף לה:

גמ' בשרף הערלה. עיין בריטב"א קדושין דף לח ד"ה דתנן:

דף לו.

תוס' ד"ה בשלמא וכו' הא דאמר לקמן. [ועי'] דף לח ע"ב (ועיי"ש) בתוס' ד"ה אי:

דף לו:

תוס' ד"ה דכתיב וכו' אסיפא דקרא. עיין קידושין דף סח ע"ב תוס' ד"ה אמר קרא:

דף לז:

גמ' הא מיא בשיקעתא. עיין טהרות רפ"ה ובהר"ש שם:

דף מ.

תוס' ד"ה מחלוקת וכו' כדאמרינן הטמאים. עיין בתוס' חולין שם וצ"ע ועיין בכורות דף ו ע"ב תוס' ד"ה לאסור [ועי' פ"מ יו"ד סימן פ"ג]:

דף מ:

גמרא ור"מ דחייש למיעוטא. עיין מרדכי סוף חולין:

דף מא.

תוס' ד"ה אמר שמואל וכו' אית ליה נמי. עיין לקמן דף מט ע"ב תוס' ד"ה לא:

דף מא:

גמ' רשב"ל אמר מותרת. עי' פסחים דף כז ע"ב תוס' ד"ה חוץ:

דף מב.

גמ' אמר אביי שפחסה. עיין לקמן דף מד ע"א תוס' ד"ה כאן:
רש"י ד"ה אלא וכו' דכל דבר הפקר. עי' מג"א סי' תקפ"ו סק"ה:

דף מב:

גמ' ולא מועלין מדאורייתא. עי' מעילה דף ג ע"א ושם דף יא ע"ב תוס' ד"ה תורים וצ"ע:

דף מג:

מתני' רבי יוסי אומר. עיין תשובת רשד"ם חיו"ד סימן רמ"ח:
תוס' ד"ה אמרו וכו' אבל בעבודת כוכבים כתיב. עיין לעיל דף יב ע"ב תוספות ד"ה אלא ולקמן דף מח ע"ב תוספות ד"ה לא:

דף מד.

גמ' וכתיב וישאם. עי' ר"ה כב ע"ב:

דף מד:

מתני' אני לא באתי בגבולה. עיין בטורי אבן חגיגה דף יג ע"ב ד"ה אין מוסרין:

דף מז:

מתני' נוטל מה שסייד. בסדר המשנה במשניות הגירסא וחידש נוטל מה שחידש:
תוס' ד"ה בית וכו' הא גבי תפילין. לא ידעתי למאי צריכים לראיה זו הא להדיא מפורש הכא השתחוה אע"פ שלא בנאה אסור. הרי דהשתחואה לחוד אוסר וצ"ע:
ד"ה אבן וכו' ומיהו לפי מה שפ"ה. נראה כאילו היה אפשר לנטות מדברי רש"י ולומר דמתני' ס"ל דעד שתעבד ומ"מ מעשה חשוב דבנין אוסר מיד אבל זקיפה לא. אבל תמוה לי הא לעיל דף יט ע"ב איתא הניחא למ"ד וכו' ושל עובד כוכבים עד שתעבד. הרי דהתם מיירי בבנה כיפה ואפ"ה למ"ד משתעבד לא נאסר ע"י הבנין לחוד וא"כ א"א לנטות מדברי רש"י:
ד"ה גדעו וכו' דומיא דעפר דחפר. לקמן דף נה ע"ב:
ד"ה והוא שסייד וכו' אור"י. עיין תשו' הרמ"א סי' קי"ג:

דף מח.

תוס' ד"ה גדעו וכו' ואין לפרש משום דשמואל לית ליה. תמוה לי הא מ"מ מוכח לומר כן גבי אבן שחצבה דמיירי אע"פ שלא השתחוה דבהשתחוה למ"ל דחצבה מתחלה לבימוס הא בהשתחואה נאסר כיון דהוא תלוש וכמ"ש תוס' לעיל בשמעתין ד"ה והאנן וצ"ע:
בא"ד וה"נ מצינו. לא ידעתי למאי צריך לראיה זו הא חזינן להדיא בסוגיין דמשתחוה לבית אסרו דכתלוש דמי ובמשתחוה לאילן לא נאסר לרבנן וכן לריב"י לא נאסר העיקר. הרי דאילן הוי מחובר יותר מבית וצ"ע:

דף מח:

רש"י ד"ה ועבר וכו' טומאה דרבנן היא. עיין חולין יג ע"ב תוס' ד"ה תקרובת:
תוס' ד"ה לא וכו' חומרא דעבודת כוכבים שאני. עיין לעיל דף יב ע"ב תוס' ד"ה אלא ודף מג ע"ב תוס' ד"ה אמרו:

דף מט:

גמ' שקול ארבע זוזי. עיין יומא דף נה ע"ב תוס' ד"ה ונברור:

דף נב:

גמ' טומאה דרבנן. עיין לעיל דף מח ע"ב ברש"י ד"ה ועבר. ובחולין דף יג ע"ב בתוס' ד"ה תקרובת:
גמ' אשכח ודרש. עיין נדרים דף סב ע"א:

דף נג.

תוס' ד"ה אבל. לאו דווקא צורף. עי' לעיל מג ע"א תוד"ה איידי:

דף נה.

רש"י ד"ה מה שבבור כו' דורכין עם וכו' ומשום מסייע ידי עוברי עבירה. עיין מג"א סימן שמז ס"ק ד:

דף נו:

תוס' ד"ה אבל בסה"ד בכל איסורין שבתורה. עיין לקמן דף עא ע"ב תוס' ד"ה הכא ובחולין דף צז ע"א תוס' ד"ה אמר:

דף נט.

תוס' ד"ה הא דיחיד וכו' נבעי מארעי'. כדאיתא לעיל דף מז ע"א:

דף נט:

תוס' ד"ה הא דיחיד וכו' נבעי מארעי'. כדאיתא לעיל דף מז ע"א:

דף ס.

תוס' ד"ה (בדף הקודם) אמר רב פפא אבל הכא דלמא ברייתא לא שמיע ליה. כדאי' בשבת דף סא ע"א:

דף ס:

תוס' ד"ה כל וכו' כל עיקרו. כעין זה בתוס' ב"ק דף יז ע"ב ד"ה כל:

דף סב.

תוס' ד"ה השוכר וכו' וקאמר שכרו מותר דמשמע לגמרי. לא הבנתי דמה צריך למשמעות הא א"א לפרש בענין אחר דהא ברישא דקתני שכרו אסור זהו חליפי שביעית היינו דאסור ליהנות ממנו שלא בקדושת שביעית א"כ בסיפא דתני שכרו מותר ע"כ דלגמרי מותר:

בא"ד (בסופו) מסתבר דלא קנסו. תמוה לי במה נסתפקו בזה הא פשיטא דאין ללמוד שאר איסורין מיין נסך דהרי קתני מכרן וקידש בדמיהן מקודשת הרי דהחליפין מותר לאחרים מכ"ש שכרו וצ"ע:

ד"ה נמצא וכו' דמשום פריה ורביה אקילו. להדיא איתא בירושלמי ספ"ח משביעית אר"י זאת אומרת שאסור ליקח אשה מדמי שביעית וצ"ע:

דף סג:

גמ' דאורחיה לאקופי קני. עי' חידושי הרשב"א גיטין דף י"ג ד"ה אמימר:

דף סד.

תוס' ד"ה ר"ע וכו' דהא פ"ב דמכות דף כא . צ"ל פ"א דמכות דף ד' ע"ב וע"ש בתוס' ד"ה הא:

בא"ד וא"ת היאך ס"ד. קשה לי הא מ"מ איסורא דאורייתא בלא מעשה אלא דאין לוקין וא"כ מדמותר לעקור מוכח דלמעט תיפלה שרי וצ"ע:

דף סד:

גמ' איזהו גר תושב. עיין סנהדרין דף צו ע"ב ברש"י ד"ה גר תושב ובבאר שבע שם:

דף סו.

תוס' ד"ה מכלל וכו' שלא יהא טפל חמור מעיקר. תמוה לי דנראה מדבריהם דהיכא דשלא במינו במשהו ראוי לאסור גם נותן טעם לפגם דמ"מ הוי כמו משהו אבל היכא דמדין מב"מ במשהו אתינן עלה אין נטל"פ אסור ומש"ה כתבו דבחמץ כיון דהטעם אטו מינו לא חמיר ממינו ונטל"פ מותר. אבל לא זכיתי להבין דמה הפרש בזה דגם במין במינו במשהו נימא בנטל"פ אסור דמשהו מיהו הוי. למה דכתבו תוס' מתחלה ועוד דבמשהו מב"מ וכו' זהו ניחא. דשיעור דבריהם דאף דאם נימא נטל"פ הוי כמשהו מ"מ הכא דפרכינן לאביי דבתר טעמא אזלינן ממילא בנטל"פ דאין טעמן שוה לא הוי מין במינו. אבל לדינא דקיי"ל כרבא דבתר שמא אזלינן ל"ש כן דמה בכך דע"י הפגם אין טעמן שוה מ"מ הא שוה בשמא ואם כן מה חילוק בין היכא דמין בשא"מ משהוא להיכא דמין במינו במשהו לענין נותן טעם לפגם וצע"ג:

ד"ה ורבא אמר וכו' דהתם איכא לישנא אחרינא. שם אינו אלא בדריב"ל דקאמר תחילה דהוי חלאא ולדרומאי גם ריב"ל ס"ל דהוי חמרא אבל ודאי ס"ל דהוי חמרא ולולי דמסתפינא היה נ"ל דצריך למחוק כ"ז וצ"ל רק סתם דהתם איכא לישנא אחרינא דדרומאי דריב"ל ס"ל ג"כ חמרא:

דף סו:

גמ' וטעמא חמרא הלא. קשה לי דמה בכך דנקרא חלא מ"מ להוי כמו חלא דשכרא לאביי דאזל בתר טעמא לא הוי מב"מ וה"נ הא סוף סוף אין טעמן שוין דזה טעמיה חלא וזה טעמיה חמרא וצ"ע גם ק"ל על רבא נהי דלא מקרי חלא מ"מ הא פשוט כיון דקלט ריחא דחלא סופו לעשות חלא לגמרי והוי מין במינו כמ"ש הר"ן גבי שאור בעיסה:

תוס' ד"ה אביי וכו' שותה תרומה (טהורה) [טמאה] דבמיתה. תמיהני הא אוכל ושותה תרומה (טהורה) [טמאה] עובר בעשה אבל לא במיתה אא"כ באוכל תרומה טהורה בטומאת הגוף. וכן קשה לי עלרש"י בכורות דף יב ע"ב וצ"ע:

ד"ה רבא וכו' דשאני הבא שהריח מזיק לו. עיין תשובת מהרי"ק שרש קל"ג:

דף סז:

גמ' ור"ש ס"ט וכו'. עי' ערכין כה ע"ב תוד"ה ור"ש:

תוס' ד"ה מכלל וכו' וא"ת מה מיבעיא ליה. תמיהני הא אדרבה מתני' דשם ס"ל דדבש שרי ומוכח דס"ל דנותן טעם לפגם מותר וע"כ החילוק משום דפגמו בעין עדיף או דשמן

אסור בצירוף חתנות עכ"פ מדשרי דבש מוכח דנטל"פ מותר ובתירוצם הב' חלקו מסברא דנטל"פ בעין עדיף והוא מפורש ומוכח כן מדבש ומה התחלה לקושייתם וצע"ג:

דף סח.

גמרא ור"ש סרוחה מעיקרא. עיין בכורות דף כג ע"ב תוספות ד"ה ואידך:

דף סט.

רש"י ד"ה אימרטוטי וכו' בכעדשה. ע' יבמות דף קיד ע"ב תוס' ד"ה משום:

דף סט:

גמ' אמר רבא הלכה כרשב"ג. עיין ב"ב דף קלג ע"ב ברשב"ם ד"ה ת"ש:

דף עא:

תוס' ד"ה הכא וכו' ההוא פורתא בס'. עיין לעיל דף נו ע"ב תוס' ד"ה אבל ולקמן דף עג ע"א תוס' ד"ה יין וחולין דף צז ע"א תוס' ד"ה אמר:

דף עג.

תוס' ד"ה כי וכו' היינו עד שיפול שם. עיין שבת דף סה ע"ב תוס' ד"ה שמא ועיין ברכות דף כה ע"ב ברש"י ד"ה אבל וביומא דף נז ע"ב תוס' ד"ה עירה:
בא"ד מה חידוש הוא זה. לא זכיתי להבין הא החידוש הוא אף דאילו נפל בבת אחת לא מהני ס' בהיתר מ"מ בנפל בקלוח אמרי' קמא קמא בטיל ואי דקושייתם מה הפרש בזה ובבת אחת נמי לבטל בס' דמ"ש משהו קטן למשהו גדול הו"ל להקשות בפשיטות דלמאי צריכים לס' קמא קמא בטיל הא אם תצטרך לכל הנפילה לישתרי דהוי ס' וגם אמאי אומר רי"צ אבל חביות לא וזה לא יתישב בתירוצם וצ"ע:

דף עג:

תוס' ד"ה שני וכו' ותרומה נמי עולה בק"א. עיין זבחים דף עג ע"א תוס' ד"ה רי"א: